

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
Кафедра психології

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ (Харківський осередок)

*З нагоди 215 річниці ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
130-ї річниці з дня народження І.А. Соколянського (1889-1960),
115-річчя В.І. Аснїна (1904-1956),
95-річного ювілею А.В. Петровського (1924-2006)
та 25-річчя факультету психології і соціології*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

26 жовтня 2019 року

Харків – 2019

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Запорізького національного технічного університету

Євдокимова Наталя Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного
педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
протокол № 7 від 28.10.2019 року*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ (каталог психотехнологій; тези доповідей): матеріали III міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовтня 2019 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. 248 с.

ISBN 978-617-7645-81-7

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редакції.

ISBN 978-617-7645-81-7

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019
© Колектив авторів, 2019
© Єльчанінова Т.М. (оформлення,
обкладинка, Ψ-емблема), 2019

Тарасова Т.Б. Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Методика викладання психології у вищій школі» для змішаного навчання.....	60
Туркова Д. М. Методика діагностики «Сприймання образу тіла дитиною»	63
Хомуленко Т.Б. Психосоматичний підхід до характеристики змісту оздоровчої психотехнології: базові дефініції	64
Хомуленко Т.Б., Фоменко К.І., Миронович Б.С. Семантичний диференціал «Ставлення до тіла»	66
Цигичко Т.П. Казкотерапія в роботі з дітьми дошкільного віку	66

Частина 2. ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Абсаялмова Л. М. Особистісні детермінанти розладів харчової поведінки	73
Аркатова О.С. Категорія невизначеності в дослідженнях життєвого простору особистості.....	77
Балабай І. С., Малихіна О. Є. Психологічні особливості поведінки лідерів у конфліктних ситуаціях	78
Ветрова Н.В. Психологічні особливості розвитку мотивації підприємницької діяльності в студентському віці: актуальність проблеми	80
Воловик А. С. Особливості невротичних реакцій студентів	82
Галата О.С. Розробка методики діагностики особливостей завязатості у навчальній діяльності студентів та школярів	85
Галушко С.М. Роль сімейно-родинної прив'язаності у становленні особистості молодшого школяра	90
Гармаш О.В. Рушійні кроки змін у педагогічній діяльності на шляху до Нової української школи: психологічний контекст	92
Гога Н.П. Место тревожности в процессе формирования социального доверия.....	96
Даниленко Н.В. Теорія інстинктів в.і. гарбузова як ресурс особистості.....	99
Даниленко Н.М. Особливості ставлення до зовнішності дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішнім виглядом	102
Дейниченко Л.М. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх психологів..	105
Диаб Набил. Время как фактор ценности собственной жизни.....	110
Долусова Н.М. Йога як метод впливу на тривожність особистості	116
Дорожко І.І., Довженко О.О. Булінг в освітньому просторі: реалії сьогодення	117
Сльчанінова Т.М. Аналіз взаємозв'язку гніву, агресивності та індивідуально-психологічних особливостей особистості студенток-психологинь.....	121
Єрмоленко К.В. Психологічне становлення соціальної креативності майбутніх психологів як невід'ємна частина професійної підготовки	123
Жванія Т.В., Волкова О.Г. Емоційна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності : діагностика і формування	126
Ілляшенко Т. Д., Жук Т. В. Проблема психолого-педагогічної допомоги батькам, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.....	131
Каменчук Т.Д. Рівнева модель засвоєння просторових знаків та символів як психолого-педагогічна технологія для роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями	135
Кисельов К.С., Саврасов М.В. Креативність особистості майбутнього вчителя початкових класів як запорука його професійної адаптації.....	139

причинами кризи є як зовнішні так і внутрішні події, які є важливими при переживанні кризового стану.

Виходячи з вищезазначених точок зору, Ю. Гончаренко запропонувала таке визначення: «ситуація невизначеності – це проблемна ситуація, що виникає в життєвому просторі особистості і чітко не визначена ні в способах вирішення ні в кінцевому результаті.

Людина, яка знаходиться в умовах невизначеності, постійно перебуває в процесі встановлення пріоритету між власними протиріччями, інтересами і потребами, між цінностями та вимогами. Єдність цих виборів і рішень, формують життєвий простір особистості, а основні шляхи прийняття рішень формують життєві стратегії особистості.

Балабай І. С., Малихіна О. Є.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ЛІДЕРІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Лідерство розглядається дослідниками як «процес організації й управління малою групою, який сприяє досягненню групової мети в оптимальні терміни та з оптимальним ефектом. Даний процес, характеризує відносини домінування і підкорення, впливу і наслідування в системі міжособистісних відносин у малій групі» (Орбан-Лембрик Л.Е., 2005). У психолого-педагогічних дослідженнях зазначено, що лідер у малій соціальній групі виконує певні специфічні функції, а саме: визначення завдань та цілей групи, залучення до групи потрібних людей та забезпечення взаємодії між ними, представницька, символічна, функція арбітра тощо.

Функція арбітра пов'язана з необхідністю розв'язувати спірні питання, конфліктні ситуації, які виникають в процесі становлення та розвитку групи. У зв'язку з цим виникає питання про те, як у лідерів виявляється схильність до конфліктної поведінки та які способи поведінки у конфліктній ситуації їм притаманні.

Метою дослідження є експериментальне вивчення взаємозв'язку між рівнем розвитку в людини лідерських якостей та рівнем прояву в неї конфліктності, її домінуючими способами поведінки у конфліктних ситуаціях.

Для досягнення мети нами було проведено експериментальне дослідження зі студентами III курсу факультету іноземної філології (всього 79 осіб, з них 7 хлопців і 72 дівчини) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Для проведення дослідження були обрані наступні методики: для визначення рівня лідерських якостей особистості – ситуаційна гра «Корабельна аварія»; з'ясування рівня конфліктності – «Оцінка рівня конфліктності»; для

вивчення способів поведінки у конфліктних ситуаціях – методика «Екзаменатор».

В результаті кількісного аналізу отриманих у дослідженні експериментальних даних стало можливим виокремлення 4 груп студентів за ступенем сформованості лідерських якостей та рівнем прояву в них конфліктності:

I група (8%) – студенти, що мають яскраво виражені лідерські якості, при чому серед них 67% притаманний середній рівень конфліктності, 33% – низький рівень. Їм найбільш властиві, за результатами дослідження, такі способи поведінки у конфліктній ситуації як співпраця та пристосування;

II група (26%) – студенти, які мають високий рівень розвитку лідерських якостей. Встановлено, що 57% студентів цієї групи мають середній рівень конфліктності і 43% – низький рівень. Студентам даної групи притаманні такі способи поведінки в конфліктній ситуації: співпраця, пристосування, суперництво та уникання;

III група (33%) – студенти, які в цілому мають задатки лідера, але не проявляють їх з різних обставин. Серед студентів цієї групи 42% мають середній рівень конфліктності, 58% – низький рівень. В якості домінуючих способів поведінки у конфлікті у них визначені співпраця, пристосування, суперництво, уникання;

IV група (33%) – студенти, які не мають виражених лідерських якостей, вони більш схильні до конформізму. В цій групі 42% піддослідних мають середній рівень конфліктності, 58% – низький рівень. Їм притаманні такі способи поведінки у конфліктній ситуації: співпраця, пристосування, уникання та суперництво.

Якісний аналіз даних результатів експериментального дослідження показує, що студентам із високим та дуже високим рівнем прояву лідерських якостей притаманний переважно середній рівень конфліктності, що, на нашу думку, пояснюється, з одного боку, їх домінуючою позицією у групі, необхідністю її утримувати, а, з іншого, необхідністю підтримувати у групі, колективі дружні, доброзичливі стосунки. Домінуючими способами поведінки для них є співпраця та пристосування, що свідчить, на нашу думку, про готовність лідерів до продуктивного розв'язання можливих спірних, конфліктних ситуацій, суперечностей між членами групи та налагодження продуктивної взаємодії між ними.

Таким чином, проведене експериментальне психологічне дослідження дозволяє сформулювати нам наступні висновки:

1. Лідером вважається індивід, що має найбільший вплив на членів групи. У малій групі він виконує декілька функцій, серед них організаційна, регулятивна, представницька, символічна та функція арбітра у спірних, конфліктних ситуаціях.

2. У студентів з вираженими лідерськими якостями виявлений середній рівень конфліктності, їм найбільш притаманні такі способи

поведінки у конфлікті, як співпраця та пристосування, що свідчить про їх готовність до продуктивного розв'язання можливих суперечностей між членами групи та налагодження конструктивної, продуктивної взаємодії між ними.

Встрова Н. В.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ:
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ**

Сучасна теорія підприємництва розглядає підприємницьку діяльність як каталізатор соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства. Підприємництво є одним із ключових інститутів ринкової економіки, а підприємець – головним суб'єктом економічної діяльності і ринкових відносин.

Важливим фактором для формування економіки є залучення молоді в сферу підприємництва. В останні роки сформувалася тенденція, коли більшість студентів прагне знайти роботу вже під час навчання у закладі вищої освіти. Реальну конкурентоспроможність на ринку праці вони пов'язують не тільки з дипломом про вищу освіту, а й з наявністю досвіду роботи в певній сфері. Молода людина з належним освітнім рівнем, мотивацією особистісного та професійного розвитку наразі є, можливо, найбільш креативною частиною сучасного суспільства. Разом із тим особлива роль підприємництва в економічному прогресі, багатоаспектність цього феномена зумовлюють необхідність дослідження чинників, які активізують підприємницьку діяльність, спонукають людину до її здійснення. У зв'язку з цим, актуальним стає питання дослідження психологічних особливостей розвитку мотивації підприємницької діяльності в студентському віці.

Студентський вік в основному припадає на час юності – напруженого періоду формування моральної свідомості, вироблення ціннісних орієнтацій та ідеалів, стійкого світогляду, громадянських якостей особистості, її індивідуалізації і збігається з періодом кризи юності (Б. Ананьєв, О. Рибалко, В. Слободчиков) (Хомуленко Т. Б., Фоменко К. І., 2012). Це стадія завершеного становлення етичних та світоглядних орієнтирів особистості та інтенсивного професійно-рольового експериментування. З огляду на це, процес успішної професіоналізації і спрямованість студентської молоді на оволодіння підприємництвом потребує особливої психологічної підтримки.

Як соціально-психологічній віковій категорії, яка характеризується інтенсивним розвитком усієї структури особистості, студентському віку властиві певні психічні новоутворення. Дослідження Б. Г. Ананьєва,